

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף ח

(בעמוד הקודם)

ומי אמר רבי אלעזר הכי? האם רבי אלעזר סובר שדם אינו מתקדש לחצאין (אם קיבלו בשני כלים)? והרי נחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר לגבי חביתי כהן גדול, ומשמע משם שהוא לא סובר כן.

והא איתמר חביתי כהן גדול: הכהן גדול מביא בכל יום מנחת חביתין עשירית האיפה, מחצית הוא מקריב בבוקר ומחצית הוא מקריב בערב. את המנחה שמביאים לבית המקדש, צריך 'לקדש' על ידי נתינתה בתוך כלי שרת. אם הכהן גדול קידש חצי עישרון בכלי שרת אחד, וחצי עישרון בכלי שרת שני, לדעת רבי יוחנן המנחה אינה מתקדשת לחצאין, לדעת רבי אלעזר בגלל שהיא קריבה לחצאין היא גם מתקדשת לחצאין.

ואם איתא, לילף מדם! ואם רבי אלעזר סובר דם שחילקו אינו קדוש, מדוע הוא לא לומד את חביתין מדם ופוסל גם בחביתין? אלא בהכרח שגם בדם הוא סובר שאם קידשו לחצאין הוא קדוש!

וכי תימא: ואם תרצה לומר שרבי אלעזר לא לומד דבר מדבר, ולכן בדם הוא סובר שאין קבלה לחצאין, ובמנחה הוא סובר שיש קידוש לחצאין. אי אפשר לומר כן! כי הרי רבי אלעזר כן לומד דבר מדבר.

כמו שאמר רבי אלעזר - מנחה שקמצה בתוך ההיכל כשרה, למרות שהדין הוא לקמוץ אותה בעזרה. והטעם שהיא כשרה, שכך מצאנו בסילוק בזיכין מהשולחן שנעשה בהיכל. והרי סילוק הבזיכים מקביל לקמיצת המנחה, ולכן גם קמיצה בהיכל כשרה. אם כן אנו רואים שרבי אלעזר לומד קמיצת מנחה מסילוק בזיכין. ומדוע הוא לא לומד חביתין מדם?

תירוץ: מנחה ממנחה יליף, מנחה מדם לא יליף: רבי אלעזר לומד מנחה מבזיכין, כי שניהם סוג של מנחה (גם לחם הפנים הוא סוג של מנחה שמקטירים את הבזיכין שלה ומתירים את הלחמים באכילה). אבל הוא לא לומד חביתין שהם 'מנחה' מדם.

קושיא: ומנחה ממנחה מי יליף? והתניא וכו': האם ממנחה הוא כן לומד? והרי כתוב בברייתא שאם לפני שפרקו את הלחמים והלבונה מהשולחן, הלחם 'נפרס' (- נשבר), הוא פסול, ואין מקטירים עליו את הבזיכין. בדומה למנחה שנחסר חלק ממנה לפני הקמיצה, שהיא פסולה.

אבל אם לאחר שפרקו את הלחם והלבונה מהשולחן, נשבר הלחם, מקטירים את הבזיכים, אבל הלחם פסול לאכילה. בדומה למנחה שלאחר הקמיצה נחסר מהשיריים שלה, שמקטירים את הקומץ אבל השיריים אסורים באכילה. (כי סילוק הבזיכין מהשולחן מקביל לקמיצת הקומץ מהמנחה).

ואמר על כך ר' אלעזר - אין כוונת הברייתא ש'פרקה' ממש. אלא מכיון שהגיע הזמן לפרק את הלחמים והלבונה מהשולחן, אע"פ שעדיין לא סילקו אותם מהשולחן, נחשב הדבר כאילו כבר סילקו אותם. ואם נשבר הלחם מקטירים את הלבונה.

ואמאי? תיהוי כמנחה שחסרה קודם קמיצה! מדוע מתיר רבי אלעזר כשהגיע הזמן לסלק את הלחמים? הרי במנחה, אם נחסרה המנחה לפני הקמיצה, היא פסולה. ואם הוא לומד ממנחה, היה עליו לפסול בלחמים!

תירוץ: הא לא קשיא. מנחה לא בריר בריה קומץ דידיה, והא בריר בריה קומץ דידיה. וכיון שהגיע זמנה לפרק כמאן דפרקה דמיא: אין זה קושיא. במנחה לא ידוע איזה חלק יהיה קומץ, ולכן אי אפשר להתייחס אל המנחה כאילו היא כבר נקמצת. מה שאין כן בלחם הפנים שמסלקים את הבזיכים, ולכן כשהגיע הזמן לסלקם אנו מתייחסים אליהם כאלו כבר סילקו אותם.

קושיא: אלא מעתה, תיהוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, דאין מקטירין קומץ עליהן: מה מועיל שאנו מתייחסים לבזיכים כאילו כבר סילקו אותם מהשולחן? הרי הדין במנחה ששיריים שנחסר מהם בין הקמיצה להקטרה, לא מקטירים את הקומץ שלהם. ואם כן גם כאן, גם אם נפרס הלחם לאחר שכבר

הגיע זמן הסילוק שלו, לא יקטירו את הבזיכים! תירוץ: לאו פלוגתא נינהו? רבי אלעזר סבר לה כמאן דאמר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן: וכי אין זו מחלוקת? אם כן רבי אלעזר יסבור כמ"ד שכן מקטירים את הקומץ!

*

גופא - חביתי כהן גדול וכו': הגמרא חוזרת לגוף הדברים שנאמרו למעלה ודנה בהם.

אמר רבי אחא - מאי טעמא דרבי יוחנן? אמר קרא וכו': נאמר בפסוק "מנחה תמיד מחציתה בבוקר ומחציתה בערב". דהיינו תביא מנחה שלימה ותקדש אותה בכלי שרת, ואחר כך תחצה אותה לשני חלקים, ותקריב חצי בבוקר וחצי בערב.

קושיא על רבי אלעזר:

מיתיבי - חביתי כהן גדול לא היו באות חצאין, אלא מביא עשרון שלם וחוצהו.

ותניא אילו נאמר "מנחה מחצית": אם היה כתוב "מחצית" ולא "מחציתה", הייתי אומר שבבוקר הכהן גדול מביא מחצית מנחה מביתו ומקריבה (חצי עשרון), ובערב מביא מחצית מנחה מביתו ומקריבה. ולכן כתוב "מחציתה בבקר", המילה "מחציתה" משמעה 'מחצית שלה', כלומר מחצית של המנחה השלימה המונחת בכלי שרת. והיינו שבכל פעם הוא מקריב את המחצית של המנחה שהתקדשה בתחילה בשלמותה.

תירוץ: למצוה: רבי אלעזר סובר שכל מה שכתוב בכרייתא זה רק למצוה לכתחילה, אבל אין זה מעכב.

קושיא: אמר ליה רב גביהא מבי כתיל לרב אשי והא "חוקה" כתיב בה: כך כתוב במנחה. והכלל הוא שבכל מקום שכתוב "חוקה" הדבר לעיכובא. תירוץ: **אמר ליה לא נצרכא אלא להביאה שלם מביתו:** "החוקה" הולכת על ההבאה מביתו שצריך להביא דוקא מנחה שלימה מביתו. אבל את הקידוש בכלי שרת יכול לעשות לחצאין.

קושיא על רבי יוחנן:

ומי אמר רבי יוחנן הכי? והא איתמר וכו'! האם רבי יוחנן סובר שמנחת חביתין לא מתקדשת לחצאין? והרי נחלקו רב ורבי יוחנן מה הדין אדם שהפריש חצי עשרון למנחה, ודעתו להוסיף אחר כך עוד חצי עשרון (משום שהכמות המינימאלית למנחה היא עשרון אחד). לדעת רב החצי אינו קדוש, ולדעת ר' יוחנן הוא קדוש. (מדובר במנחה רגילה, לא במנחת חביתין של כהן גדול).

והרי אם רבי יוחנן סובר שהמפריש מנחת חביתין לחצאין אינה מתקדשת, מדוע הוא לא לומד מחביתין לכאן שהמנחה הזו לא תתקדש לחצאין?

וכי תימא: ואם תאמר שרבי יוחנן לא למד דבר אחד מדבר אחר, ולכן הוא לומד מנחה רגילה ממנחת חביתין. אין זה נכון! כי רבי יוחנן כן לומד דבר מדבר. כדלהלן.

והאמר רבי יוחנן שלמים ששחטן בהיכל: דין קרבן שלמים להישחט בעזרה. אך אם שחט שלמים בהיכל, הקרבן כשר. רבי יוחנן לומד זאת בקל וחומר מהעזרה. דהיינו הדין ששלמים נשחטים בעזרה נלמד מהפסוק "**ושחטו פתח אהל מועד**" זו העזרה הסמוכה להיכל. ועל כן לא יתכן שיהיה הטפל (= העזרה) חמור מהעיקר (= ההיכל)!

אם כן הוא לומד דבר מדבר (היכל מהעזרה). ואם כן חוזרת הקושיא מדוע רבי יוחנן לא לומד מחביתין למנחה שאי אפשר לקדש לחצאין?

תירוץ: דעתו להוסיף שאני: יש הבדל בין חביתין לכאן. כי באמת המקדש מנחה בשני כלים אינה מתקדשת. אבל כאן, כשהוא מקדש את החצי הראשון דעתו להמשיך ולקדש את החצי השני בהמשך, והרי זה כמקדש את המנחה בשלבים לאט לאט, ולכן החצי מתקדש.

הגמרא מביאה ברייתא האומרת כן -

דתניא "מלאים" אין מלאים אלא שלמים (כלומר שאינו קדוש עד שיהא עשרון שלם): נאמר בקרבנות הנשיאים "קערת כסף.. מזרק.. שניהם מלאים סולת בלולה בשמן למנחה". אין הכוונה שהם מלאים סולת עד גדותיהם, אלא שיש בהם כמות מלאה של מנחה (עישרון). והפסוק בא ללמד שאי אפשר לקדש מנחה לחצאין.

ואמר על כך רבי יוסי שכל זה דוקא בזמן שאין דעתו להוסיף ולהשלים את הכמות של המנחה בהמשך.

ורב בחביתין כמאן סבירא ליה? רב שחולק על רבי יוחנן, וסובר שהמפריש חצי עישרון ודעתו להוסיף עליו, החצי אינו קדוש. כמו מי הוא סובר במחלוקות הנ"ל בחביתין כהן גדול (האם הם מתקדשים לחצאין)?

אי כר' אלעזר לילף מחביתין! אי אפשר לומר שהוא סובר כרבי אלעזר שאמר שחביתין מתקדשים לחצאין. כי אם כן היה עליו ללמוד מחביתין ולהכשיר גם כאן!

וכי תימא: ואם תרצה לומר שרב אינו לומד דבר מדבר. אין זה נכון! כי רב כן לומד דבר מדבר. כדלהלן.

והאמר רב - מנחה קדושה בלא שמן (בלא לבונה), שכן מצינו בלחם הפנים. בלא לבונה, שכן מצינו במנחת נסכים. בלא שמן ובלא לבונה, שכן מצינו במנחת חוטא: המתנדב להביא מנחה, צריך להביא סולת, שמן, ולבונה. אמנם, אם נתן סולת ולבונה בכלי שרת בלי שמן, המנחה מתקדשת והוא צריך להביא שמן ולהקריב אותה. והטעם, שכך מצאנו בלחם הפנים שאין בו שמן והוא מתקדש על ידי סולת ולבונה בלבד.

וכן אם נתן בכלי שרת סולת ושמן בלי לבונה, הם מתקדשים, והוא צריך להביא לבונה ולהקריבם. והטעם, שכך מצאנו במנחת נסכים שאין בה לבונה.

וכן אם נתן בכלי שרת סולת בלבד בלא שמן ובלא לבונה, הם מתקדשים וצריך להביא שמן ולבונה ולהקריבם. והטעם, שכך מצאנו ב'מנחת חוטא' שבאה רק מסולת בלבד.

על כרחיך רב כר' יוחנן ס"ל: אם כן רב כן לומד דבר מדבר. ועל כרחיך שהוא סובר כרבי יוחנן שחביתין אינה מתקדשת לחצאין. ומשם הוא למד לשאר מנחות שאינן מתקדשות לחצאין (ואפילו אם היתה דעתו להוסיף את החצי השני לאחר מכן אינו מועיל).

*

חוזרים לדברי רב:

גופא אמר רב, מנחה קדושה בכלי שרת גם בלא שמן (ואין דינה כעשרון הסה) שכן מצינו בלחם הפנים. מנחה קדושה בכלי שרת גם בלא לבונה שכן מצינו במנחת

נסכים. מנחה קדושה בכלי שרת גם **בלא שמן ובלא לבונה שכן מצינו במנחת חוטא. ושמן ולבונה קדשי האי בלא האי**, כלומר שמן ולבונה מתקדשים בכלי שרת זה בלא זה, דהיינו שמן ללא סולת וללא לבונה, **והאי בלא האי**, כלומר ולבונה ללא שמן וסולת. **שמן** מתקדש ללא סולת וללא לבונה **שכן מצינו בלוג שמן של מצורע** שהוא בא לבדו ללא סולת וללא לבונה ומתקדש בכלי שרת. **לבונה** מתקדשת ללא שמן וסולת **שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין** שהיא מתקדשת לבדה ללא שמן וסולת.

ורבי חנינא אמר, לא זו קדושה בלא זו ולא זו קדושה בלא זו: כלומר כל המנחות הטעונות שמן ולבונה, אין כלי שרת מקדש את אחד מהם לבדו, אלא רק אם שלושתם נמצאים יחד בכלי שרת.

קושיא: ולר' חנינא עשרון למה נמשח (והלא אינו עשוי אלא למדידת קמח בלבד והקמח אינו קדוש בלא שמן)? כלומר במקדש היה כלי במידת 'עישרון' לצורך מדידת הסולת למנחות, הגמ' מקשה מדוע כלי זה נמשח בשמן המשחה כדי לקדש את הסולת שנתונה בתוכו, והרי לדעת ר' חנינא הכלי הזה לא מקדש כלום, שהרי לשיטתו הכלי שרת לא מקדש את הסולת בלבד אלא רק את הסולת כשהיא יחד עם השמן והלבונה.

תירוץ: למנחת חוטא: הוא נמשך לצורך מנחת חוטא שהיא רק סולת ללא שמן ולבונה, שהיא מתקדשת כשנותנים אותה בכלי זה.

קושיא: ולוג למה נמשח? ומדוע כלי במידת 'לוג' לצורך מדידת שמן נמשח בשמן המשחה, והרי לדעת ר' חנינא הלוג לא קדוש ללא מנחה ולבונה?

תירוץ: ללוג של מצורע: הוא נמשך לצורך לוג שמן של מצורע, שהוא בא לבדו ללא סולת ולבונה, והוא מתקדש כשנותנים אותו בכלי זה.

ואף שמואל סבר לה להא דרבי: וגם שמואל סבר כמו רב שכלי שרת מקדש סולת בלבד למרות שאי אפשר להקטירה ללא שמן.

דתנן: וכפי שלמדנו במשנה במס' זבחים - כלי מדידה לדבר 'לח' (- נוזלי) כגון יין ושמן הנצרכים למדידת הנסכים והמנחות, מקדש את הדבר הלח שניתן בתוכו, וכלי המדידה של דבר 'יבש' הנצרך למדידת המנחות, מקדש את הדבר היבש

שניתן בתוכו, ואין כלי הלח מקדשים את היבש ולא מדות היבש מקדשים את הלח. ע"כ המשנה שם.

ואמר שמואל, כל מה שאמרנו שכלי לח לא מקדש יבש, זה דווקא בכלי מדידה של דבר לח, אבל 'המזרק' (= שהוא כלי לדבר לח) כן מקדש את המנחה הניתנת בתוכו, שנאמר לגבי מנחת הנשיאים "וְקָרְבָנוּ קִעְרַת כֶּסֶף אַחַת... מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף... שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה". ע"כ דברי שמואל. ושם במנחת הנשיאים מדובר במנחה שטעונה שמן, ונאמר שם בפסוק שהמזרק והקערה קידשו את הסולת, נמצא שלדעת שמואל כלי שרת מקדשים את הסולת ללא שמן וכדברי רב.

קושיא: א"ל רב אחא מדפתי לרבינא, מנחה לחה היא! והרי נאמר שם בפסוק "סֵלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה", וא"כ המנחה של הנשיאים לא היתה יבשה, ואיך אנו לומדים משם שהמזרק קידש מנחה יבשה!?

תירוץ: א"ל לא נצרכא אלא ליבש שבה: מנחה שכלולה בשמן, לא יתכן שלא יהיו בה חלקים של סולת יבשה ללא שנגע בהם שמן, ובכל זאת המזרק מקדש גם את החלקים הללו, וכשם שאותו חלק מתקדש כך מסתבר שהוא מקדש גם סולת יבשה ללא שמן כלל.

(דהיינו לבונה ואי ס"ד קסבר שמואל אין מנחה קדושה עד שיהו כולן יבש שבה היכי משכחת לה והלא כולן לחים הן מפני השמן אלא ש"מ קסבר שמואל האי בלא האי)

תירוץ נוסף: ואיבעית אימא, מנחה לגבי דם כיבש דמיא: דם הוא צלול, ואילו מנחה היא כמו עיסה, ובכל זאת המזרק שהוא כלי של דם מקדש אותה, ולכן הוא מקדש גם מנחה יבשה לגמרי.

*

חוזרים לדברי רבי אלעזר לעיל בעמ' א:

גופא, א"ר אלעזר מנחה שקמצה בהיכל כשרה למרות שמעיקר הדין צריך לקמוץ אותה בעזרה, שכן מצינו בסילוק בזיכין של לבונה מהשולחן, וסילוק בזיכין הוא כמו קמיצה במנחה, וכשם שסילוק בזיכין הוא מהשולחן שבהיכל, כך קמיצה כשרה בהיכל.

קושיא: מתיב ר' ירמיה: למדנו בברייתא - נאמר בתורה לגבי הבאת המנחה "וְהִבִּיאָה אֶל בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים **יְקַמֵּץ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ**", דהיינו ממקום שרגלי הזר עומדות, כלומר שהכהן קומץ את המנחה ממקום שהזר (= ישראל שאינו כהן) מביא את המנחה, ואסור לישראל לזר להיכנס בין האולם ולמזבח וכל שכן שאסור לו להיכנס להיכל, נמצא שהקמיצה כשרה רק בעזרה ולא בהיכל!

בן בתירא אומר: זה המשך דברי הברייתא, ואינם שייכים לעניין שלנו.

תירוץ: איכא דאמרי, הוא מותיב לה והוא מפרק לה: יש אומרים שרבי ירמיהו שהקשה את הקושיא הוא בעצמו מתרץ.

איכא דאמרי, "א"ל ר' יעקב לר' ירמיה בר תחליפא **אסברא לך:** ויש אומרים שרבי יעקב אמר לר' ירמיה: 'בר תחליפא (= בנו של 'תחליפא', כך קראו לאביו של רבי ירמיה) בוא ואני אסביר לך'.

לא נצרכא אלא להכשיר את כל עזרה כולה: הפסוק "יְקַמֵּץ מִשֶּׁם" לא בא ללמדנו שאסור לקמוץ בהיכל, אלא הוא בא ללמדנו שמותר לקמוץ בכל העזרה כולה.

שלא תאמר הואיל ועולה קדשים ומנחה קדשים, מה עולה טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון: שהיה מקום לומר שהואיל ועולה היא קדשי קדשים וטעונה צפון כך מנחה שהיא קדשי קדשים טעונה קמיצה דווקא בצפון, לכך נאמר הפסוק הנ"ל שקמיצה כשרה בכל העזרה.

קושיא: מה לעולה שכן כליל: גם ללא הפסוק לא היינו לומדים זאת מעולה, לפי שהיא חמורה שהיא כולה כליל לגבוה ולכן היא טעונה צפון, אבל מנחה שאינה חמורה כ"כ שהרי שייריה נאכלים אינה טעונה צפון, וא"כ בהכרח שהפסוק בא ללמדנו שקמיצה אינה כשרה בהיכל, וא"כ חזרה הקושיא של ר' ירמיה.

תירוץ: מחטאת: היינו לומדים שכשם שחטאת טעונה צפון כך מנחה טעונה קמיצה בצפון, לכך נאמר הפסוק "יְקַמֵּץ מִשֶּׁם" שקמיצה כשרה בכל העזרה.

קושיא: מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות: גם ללא הפסוק לא היינו לומדים זאת מחטאת, לפי שהיא חמורה שהיא מכפרת על חייבי כריתות ולכן טעונה צפון, אבל מנחה שאינה מכפרת על חייבי כריתות אינה טעונה צפון.

תירוץ: מאשם: היינו לומדים שכשם שאשם שאינו מכפר על חייבי כריתות טעון צפון כך מנחה טעונה קמיצה בצפון, לכך נאמר הפסוק "וְקִמַּץ מִשֵּׁם" שקמיצה כשרה בכל העזרה.

קושיא: מה לאשם שכן מיני דמים: גם ללא הפסוק לא היינו לומדים זאת מאשם, לפי שהוא חמור שכפרתו ע"י דם ולכן טעון צפון, אבל מנחה שאין בה דם (שהרי היא באה מן הצומח) אינה טעונה צפון.

מכולו נמי: כלומר וגם את נרצה ללמוד מכל הקרבנות יחד שכשם שהם טעונים צפון כך מנחה טעונה צפון, ולא תוכל להקשות מכל קרבן את הקושיות הנ"ל, שהרי אם תקשה שעולה חמורה שהיא כליל, נוכיח מחטאת שאינה כליל ובכל זאת טעונה צפון, ואם תקשה שחטאת חמורה שהיא מכפרת על חייבי כריתות, נוכיח מאשם שאינו מכפר על חייבי כריתות, הצד השווה שבהם שהם קדשים וטעונים צפון, א"כ גם מנחה שהיא קדשים טעונה צפון, נוכל לדחות זאת **שכן מיני דמים**, כלומר כל הקרבנות טעונים צפון לפי שכפרתם חמורה שהיא ע"י דם, אבל מנחה שאין בה דם אינה טעונה צפון, וא"כ בהכרח שהפסוק בא ללמדנו שקמיצה אינה כשרה בהיכל, וא"כ חזרה הקושיא של ר' ירמיה.

תירוץ: אלא איצטריך: אלא צריך את הפסוק "וְקִמַּץ מִשֵּׁם" ללמדנו, שהואיל ונאמר במנחה "וְהִקְרִיבָהּ אֶל הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ", וכן נאמר "וְהִבִּיֵּאתָ אֶל בְּנֵי אֹהֶל הַכֹּהֲנִים וְקִמַּץ", והיה מקום לחשוב שכשם שאת המנחה מגישים (לפני הקמיצה) בקרן דרומית מערבית של המזבח כך את הקמיצה צריך לעשות בקרן דרומית מערבית של המזבח, לכך נאמר "וְקִמַּץ מִשֵּׁם" ללמדנו שהקמיצה נעשית ממקום שרגלי הזר עומדות, דהיינו שקמיצה כשרה בכל העזרה, ורבי אלעזר בא לחדש שגם בהיכל היא כשרה.

*